

Práca

20.02.2024 |

Metodika a metaúdaje sú v správe o kvalite [Výberové zisťovanie pracovných síl](#)

Vybrané ukazovatele - metodické vysvetlivky

Výberové zisťovanie pracovných síl (VZPS)

Výberové zisťovanie pracovných síl je od roku 2021 plne zosúladené s novou legislatívou EÚ k Integrovaným európskym sociálnym štatistikám (IESS). Za účelom úplnej harmonizácie s novými právnymi predpismi EÚ boli vo VZPS prijaté viaceré opatrenia, v rámci ktorých patria k najvýznamnejším očistenie opory výberu domácností pri vážení o kolektívne zariadenia, prechod na integrované váhy na úrovni domácnosti a jej členov, inovácia dotazníkov, zavedenie hornej hranice u pracujúcej osoby na 89 rokov, vyradenie osôb vykonávajúcich aktívne práce z pracujúcich, presun osôb na rodičovskej dovolenke z nepracujúcich do pracujúcich; premenovanie ekonomicky neaktívnych osôb na osoby mimo trhu práce.

Metodika VZPS vymedzuje jednotlivé ukazovatele v súlade s medzinárodnými definíciami a odporúčaniami ILO a Eurostatu nasledovne:

Ekonomicky aktívne obyvateľstvo (pracovná sila) - všetky osoby vo veku od 15 do 89 rokov (do roku 2020 od 15 rokov), ktoré patria medzi pracujúcich alebo nezamestnaných. Od roku 1997 do 2005 boli v rámci EAO vykazovaní aj vojaci vykonávajúci vojenskú základnú (náhradnú) službu.

Pracujúci - všetky osoby vo veku od 15 do 89 rokov (do roku 2020 od 15 rokov), ktoré počas referenčného týždňa:

- vykonávajú aspoň jednu hodinu akúkoľvek prácu za mzdu, plat, odmenu alebo pracovnú činnosť za účelom dosiahnutia zisku (prácu na plný alebo kratší pracovný čas, stálu, dočasnú, príležitostnú alebo sezónnu prácu) vrátane osôb pracujúcich v zahraničí do 1 roka, osôb dochádzajúcich za prácou do zahraničia a osôb vykonávajúcich prácu na základe dohôd,
- majú prácu, ale nepracovali z dôvodu choroby, dovolenky, náhradného voľna alebo variabilného pracovného času, materskej alebo rodičovskej dovolenky, školenia súvisiaceho so zamestnaním, mimo sezóny, nedostatku práce u zamestnávateľa, štrajku a výluky, s výnimkou osôb na dlhodobom pracovnom voľne,
- patria sem aj vypomáhajúci (neplatení) členovia rodiny v rodinnom podniku alebo na rodinnej farme, ktorí za svoju činnosť nepoberajú žiadnu mzdu ani odmenu.

Zamestnanci - osoby vykonávajúce prácu za mzdu, plat alebo iný druh odmeny od verejného alebo súkromného zamestnávateľa.

Členovia produkčných družstiev - osoby, ktoré sú členmi poľnohospodárskych a výrobných

družstiev a majú k danej organizácii aj pracovný vzťah.

Samozamestnaní - osoby pracujúce vo vlastnom podniku (podnikatelia so zamestnancami), na vlastný účet (podnikatelia bez zamestnancov) a vypomáhajúci (neplatení) členovia rodiny v rodinnom podniku alebo na rodinnej farme. Medzi podnikateľov bez zamestnancov patria aj členovia produkčných družstiev (poľnohospodárskych alebo výrobných).

Podzamestnaní¹⁾ - osoby, ktoré v sledovanom týždni pracujú na kratší pracovný čas, chceli by však odpracovať viac hodín ako v súčasnosti a sú schopné nastúpiť do nového zamestnania do dvoch týždňov.

Nezamestnaní - všetky osoby vo veku od 15 do 74 rokov, ktoré súčasne spĺňajú tri podmienky:

1. v sledovanom týždni nemajú žiadnu platenú prácu,
2. v posledných štyroch týždňoch si aktívne hľadajú prácu alebo si prácu už našli a do zamestnania nastúpia v priebehu 3 mesiacov,
3. sú schopné nastúpiť do práce najneskôr do dvoch týždňov.

Za aktívne spôsoby hľadania si zamestnania sa považujú: hľadanie si zamestnania prostredníctvom úradov práce, súkromných personálnych agentúr alebo prostredníctvom príbuzných, priateľov a známych, podávanie, odpovedanie alebo sledovanie inzerátov v novinách a na internete, aplikovanie a aktualizovanie online životopisov, priame oslovenie zamestnávateľov, účasť na pracovných pohovoroch a organizovanie príprav na začatie podnikania.

Poznámka: Uvedená definícia nezamestnanosti je v súlade s Nariadením komisie (ES) č. 1897/2000.

Dĺžka trvania nezamestnanosti - je definovaná ako kratšie z nasledujúcich dvoch období: dĺžky hľadania si zamestnania a doby od ukončenia posledného zamestnania.

Osoby mimo trhu práce (ekonomicky neaktívne obyvateľstvo) od 15 rokov - všetky osoby vo veku od 15 rokov, ktoré nie sú ekonomicky aktívne. Ide o osoby, ktoré sú v sledovanom týždni bez práce a v priebehu posledných štyroch týždňoch si aktívne nehľadajú zamestnanie alebo si zamestnanie hľadajú, no nie sú schopní nastúpiť do 14 dní. Patria sem napríklad osoby, ktoré sa pripravujú na povolanie, sú starobnými alebo invalidnými dôchodcami, starajú sa o domácnosť, navštevujú rekvalifikačný kurz alebo neformálne vzdelávanie a podobne. Rovnako sem patria osoby, ktoré sú na rodičovskej dovolenke a osoby, ktoré majú záujem pracovať, ale zamestnanie si nehľadajú, pretože neveria, že si nájdu primeranú prácu (tzv. odradení).

Osoby mimo trhu práce (ekonomicky neaktívne obyvateľstvo) spolu - ekonomicky neaktívne osoby vo veku od 15 rokov a deti do 15 rokov.

Miera ekonomickej aktivity - v percentách vyjadrený podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva z obyvateľstva vo veku od 15 do 89 rokov (do roku 2020 od 15 rokov).

Miera ekonomickej aktivity podľa veku - v percentách vyjadrený podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v určitej vekovej skupine z obyvateľstva v rovnakej vekovej skupine.

Miera zamestnanosti - v percentách vyjadrený podiel počtu pracujúcich osôb z obyvateľstva vo veku od 15 do 89 rokov (do roku 2020 od 15 rokov).

Miera zamestnanosti podľa veku - v percentách vyjadrený podiel počtu pracujúcich patriacich do určitej vekovej skupiny z obyvateľstva v rovnakej vekovej skupine.

Miera zamestnanosti podľa vzdelania - v percentách vyjadrený podiel počtu pracujúcich s určitým stupňom dosiahnutého vzdelania z obyvateľstva s rovnakým stupňom vzdelania.

Miera nezamestnanosti - v percentách vyjadrený podiel počtu nezamestnaných z ekonomicky aktívneho obyvateľstva.

Miera nezamestnanosti podľa veku - špecifická miera nezamestnanosti predstavujúca v percentách vyjadrený podiel počtu nezamestnaných patriacich do určitej vekovej skupiny z ekonomicky aktívneho obyvateľstva v rovnakej vekovej skupine.

Miera nezamestnanosti podľa vzdelania - špecifická miera nezamestnanosti predstavujúca v percentách vyjadrený podiel počtu nezamestnaných s určitým stupňom dosiahnutého vzdelania z ekonomicky aktívneho obyvateľstva s rovnakým stupňom vzdelania.

Podniková štatistika o zamestnanosti

Zdroje údajov sú za všetky odvetvia ekonomických činností a zahŕňajú:

- podniky s počtom zamestnancov 20 a viac zapísané do obchodného registra; v odvetviach peňažníctva, poisťovníctva, nebankových finančných inštitúcií a všetkých nepodnikateľských organizácií bez ohľadu na počet zamestnancov, ako aj podniky s počtom zamestnancov nižším ako 20 dosahujúce ročnú produkciu 5 mil. EUR a viac (štvrťročné výkazy: Prod 3-04, Pen 3-04, Pin 3-04, Poi 3-04 a Práca/A 2-04);
- podniky s počtom zamestnancov do 19 vrátane zapísané do obchodného registra (štvrťročný výkaz Práca/B 2-04);
- odhady počtu súkromných podnikateľov nezapísaných do obchodného registra, podnikajúcich v hlavnej činnosti a ich zamestnancov.

Priemerný počet zamestnaných osôb zahŕňa zamestnancov a podnikateľov.

Priemerný evidenčný počet zamestnancov zahŕňa stálych a dočasných zamestnancov, ktorí sú v pracovnom, služobnom, štátnozamestnaneckom alebo členskom pomere k organizácii (v družstevných podnikoch, kde súčasťou členstva je pracovný vzťah), bez ohľadu na to, či sú skutočne prítomní v práci alebo nie, napr. pre chorobu, dovolenku na zotavenie a pod. a tiež zamestnanci, ktorí nepracovali, napr. v dôsledku prestojov, štrajku, výluky. Patria sem tiež zamestnanci s kratším pracovným časom. Nepatria sem osoby na materskej dovolenke, uční a študenti na prevádzkovej praxi, ani osoby pracujúce na základe dohody o vykonaní práce.

Miera voľných pracovných miest sa vypočítava podľa vzorca:

Miera voľných pracovných miest v % = počet voľných pracovných miest / počet obsad. pracov. miest + počet voľných pracov. miest x 100

Voľné pracovné miesto je platené (novovytvorené, neobsadené alebo uvoľnené) pracovné miesto, pri ktorom zamestnávateľ podniká aktívne kroky nájsť vhodného kandidáta mimo podniku a je pripravený podniknúť ďalšie kroky, aby voľné miesto obsadil. Za aktívne kroky zamestnávateľa sa považuje: oznam o voľných pracovných miestach na úrad práce, na súkromnú sprostredkovateľňu práce; inzercia (Internet, denná tlač, vývesná tabuľa); priamy nábor možných kandidátov a využitie stážistov na voľné miesto. Voľným pracovným miestom je tiež pracovné miesto, ktoré sa uvoľní z dôvodu dlhodobej absencie (materská, rodičovská dovolenka) a dlhodobej práceneschopnosti (viac ako 4 týždne). V prípade rezervovania voľného pracovného miesta pre konkrétneho kandidáta, ktorý nastúpi do zamestnania neskôr, toto pracovné miesto prestane byť voľným pracovným miestom, ale ešte nie je obsadeným pracovným miestom.

Obsadené pracovné miesto je platené pracovné miesto v organizácii, na ktoré je priradený jej zamestnanec. Pracovné miesta obsadené prepožičanými zamestnancami z agentúr dočasného zamestnávania **nevykazuje** užívateľská organizácia. Tieto pracovné miesta vykazujú agentúry dočasného zamestnávania. "**Delené pracovné miesto**", na ktoré zamestnávateľ zaradí viac zamestnancov s dohodnutým kratším pracovným časom, sa považuje za jedno celé pracovné miesto. V prípade, že má zamestnanec 2 pracovné zmluvy, ide o 2 pracovné miesta obsadené jednou fyzickou osobou. V odvetviach s viaczmennou prevádzkou (napr. v priemyselnej výrobe, obchode, službách) sa pri obsadení jedného pracovného miesta viacerými zamestnancami, toto pracovné miesto počíta ako jedno pracovné miesto. Ak je pracovné miesto obsadené neúplne (napr. v trojzmennej prevádzke sú obsadené len dve zmeny, tretia zmena je neobsadená) a zamestnávateľ ho chce aktívnymi krokmi obsadiť, považuje sa toto pracovné miesto za voľné, v prípade že zamestnávateľ nepodniká aktívne kroky na obsadenie tohto pracovného miesta je to pracovné miesto považované za obsadené.

Priemerný počet obsadených resp. voľných (neobsadených) pracovných miest za štvrťrok sa vypočíta ako aritmetický priemer počtu obsadených resp. voľných pracovných miest k poslednému dňu jednotlivých mesiacov v sledovanom štvrťroku. Napríklad: ku dňu 31.1 mala organizácia 100 obsadených pracovných miest, k 29.2. bolo v organizácii 120 obsadených miest, k 31.3. mala organizácia 101 obsadených pracovných miest. V 1 štvrťroku bude priemerný počet obsadených pracovných miest podľa výpočtu $(100+120+101)/3=107$.

Poznámka: ¹⁾ zmena definície podzamestnanosti od 1.1.2011